

אמירה לנוכרי במקום מצווה

ההוא ינוקא

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סז עמוד ב

ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה, אמר להו רבה: נייתו ליה חמימי מגו ביתאי. אמר ליה אביי: והא לא ערבין! - אמר ליה: נסמוך אשיתוף. - אמר ליה: הא לא שתפינן! - נימרו ליה לנכרי ליתי ליה. אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף, דאמר רב [יוסף אמר רב] כהנא: כי הוינן בי רב יהודה, הוה אמר לן: בדאורייתא - מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה, בדרבנן - עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא. לבתר הכי אמר ליה: מאי בעית לאותביה למר? אמר [ליה: דתניא], הזאה שבות ואמירה לנכרי שבות, מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת, אף אמירה לנכרי - שבות, ואינה דוחה את השבת! אמר ליה: ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה? (דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים).

...ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה, אמר להו רבא: נישיליה לאימיה, אי צריכא - נחים ליה נכרי אגב אימיה. אמר ליה רב משרשיא לרבא: אימיה קא אכלה תמרי! - אמר ליה: אימור, תונבא בעלמא הוא דנקט לה.

במקום מצווה

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ח עמוד ב

והקונה שדה בסוריא - כקונה בפרוארי ירושלים; למאי הילכתא? אמר רב ששת: לומר, שכותבין עליו אונן ואפילו בשבת. בשבת ס"ד? כדאמר רבא: אומר לעובד כוכבים ועושה, ה"נ אומר לעובד כוכבים ועושה; ואף על גב דאמירה לעובד כוכבים שבות, משום ישוב א"י לא גזור רבנן.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קל עמוד א

אמר רבי אבא בר רב אדא אמר רבי יצחק: פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מערב שבת, והביאוהו בשבת [דרך גגות ודרך חצירות] {עמוד ב} שלא ברצון רבי אליעזר. מתקיף לה רב יוסף: שלא ברצון רבי אליעזר? אדרבה, רבי אליעזר הוא דשרי! וכי תימא שלא ברצון רבי אליעזר - דשרי אפילו ברשות הרבים, אלא ברצון רבנן - דאסרו דרך רשות הרבים, ושרו דרך גגות דרך חצירות וקרפיפות. ומי שרי? והתניא: **כשם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים - כך אין מביאין אותו לא דרך גגות ולא דרך קרפיפות ולא דרך חצירות.** אלא אמר רב אשי: שלא ברצון רבי אליעזר ומחלוקתו, אלא ברצון רבי שמעון. דתנן, רבי שמעון אומר: אחד גגות ואחד קרפיפות ואחד חצירות - כולן רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן, ולא לכלים ששבתו בתוך הבית.

שבות דלית ביה מעשה

רי"ף מסכת שבת נה עמוד ב

אשכחן בהלכות גדולות כתיבי והיכא דאייתי איזמל במעלי שבתא לשבתא ואיגניב או איפגים מקמי מילה שרי ליה למימר לנכרי לצבותיה או לאיתויי איזמל [דף נו עמוד א] אחרינ' כההוא [עירובין ס"ז ע"ב] ינוקא דאשתפיק חמימיה ... דא"ל ולא שני ליה למר בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה אשבות דהזאה קאמר ליה דשבות דהזאה שבות דאית ביה מעשה ושבות דאמירה לית ביה מעשה בידים דדיבורא בעלמא הוא ...

ולא פירושיה כדקא סברי להו אלא האי דא"ל ולא שני ליה למר בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה לאו אשבות דהזאה קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה הא דאמרת אמירה לנכרי שבות וקא מדמיתו לה לשבות דהזאה דאסירא לא שני לך בשבות דאמירה גופה בין שבות דאית ביה מלאכה לשבות דלית ביה מלאכה דהא מר לא א"ל זיל אחים לי דאית ביה מלאכה אלא אייתי לי מגו ביתאי קאמר ליה דטלטול בעלמא הוא דלית ביה מלאכה דשמעת מינה דכי אמרינן אמירה לנכרי שבות בדבר שהוא מלאכה אבל בדבר שאינו מלאכה כגון האי לא אמרינן ביה אמירה לנכרי שבות הרי נתברר לך דליכא בנוסחאי טעותא ומילי דברירן אינון והאי דאמר' שבות דלית ביה מעשה ולא אמרינן שבות דלית ביה מלאכה מעשה ומלאכה בהאי ענינא חדא מילתא היא דקרו אינשי למלאכה מעשה כדאמרינן ובין יום השביעי לששת ימי המעשה והיינו מלאכה וכבר נתברר לך דאסור למימר לנכרי לצבותיה או לאתויי דרך רשות הרבים והאי דכתב בעל הלכות טעותא הוא ולא תסמוך עילויה:

שבות שאין בו מעשה

ספר העיטור שער ג - הלכות מילה

אבל הכא משום שבות דלית בה מעשה אלא אמירה לחודה ולא דחי לה מילה בזמנו וכל מכשירי מילה עושין ע"י א"י למימר לא"י לצבותי ואיתוויי איזמל אחרינא או איפגום ולאחמומי חמין ולאברי' ינוקא כפסקא דרבנותאי קמאי ה"ה כל מידי דמצוה עבדין ע"י א"י דמשום דלא ידחו מצוה וקרוב אני לומר דהדלקת נר בשבת מצוה בשעת אכילה מדליקין ע"י א"י בשבת ולא צרכי חולה שאין בו סכנה מקיים מצוה דהא קי"ל כ"ד שאין בו סכנה אומר לא"י ועושהו וא"ר המנונא כ"צ חולה נעשין בשבת ע"י א"י ואפי' אבות מלאכות ולא עדיף ישוב א"י מקיום מצוה בזמנה דאמרי' כותבין עליו אוננו ואפי' בשבת ואסיקנא אומר לא"י ועושה ואף על גב דאמירה לא"י שבות משום דאמרי' משום ישוב א"י לא גזרו רבנן ה"נ ל"ש

רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת עירובין (לפי דפי הרי"ף) דף כ עמוד א

ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה. כלומר בהזאה דין הוא שנחמיר בו לאסור משום שבות שהרי יש בטלטולו מעשה בידים ואפשר שיעבור איסורא דאורייתא אם יוליך השפופרת של מי חטאת ד' אמות ברשות הרבים אבל באמירה לנכרי לא עביד באמירתו מעשה אלא דיבור בעלמא הוא ולעולם לא יבא לידי איסורא דאורייתא לפיכך זה האומר לנכרי אפילו היה אומר לו עשה מלאכה זו בשבת כלומר שיאמר לו זיל אחים עליו לעולם לא יבא לידי איסורא דאורייתא לפיכך דין הוא שנקל בו:

אמירה לנוכרי במקום מצווה

שאלות דרב אחאי פרשת וירא שאילתא י

ברם צריך מהו לומר לגוי ואתויי לבר מערובא ת"ש שדהוא ינוקא דאשתפוך חמימי אמר להו רבא לייטי לי' מגו ביתאי א"ל אביי והא לא ערבינן א"ל לסמוך אשתוף אמר ליה והא לא שתיפו אמ' להו אמרו לגוי ולייתיה אמר אביי בעינא לאותוביה למר ולא שבקי רב יוסף דאמר לי רב כהנא דכי הואי בי רב יהודה כל מילי דאוריתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה מלתא דרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא בתר כן אמר לי מאי בעית לאותוביה אמר לי הזאה שבות ואמירה לגוי שבות ואין דוחה את השבת א"ל ומי לא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה ובין שבות דלית ביה מעשה הכא דבור בעלמא הוא דכתיב ודבר דבור אסור הרהור מותר ומשרא.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיג עמוד א

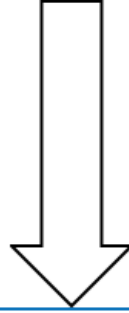
וכבדתו מעשות דרכיך, וכבדתו - שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול. וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי. מעשות דרכיך - שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול. ממצוא חפצך - חפצך אסורין, **חפצי שמים מותרין**. ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. דבור - אסור, הרהור - מותר.

שליחות נוכרי במקום מצווה

יראים (מובא בראבי"ה חלק א - הלכות עירובין סימן שצא)

תשובת רבי אליעזר ממץ (היראים) - ...וטעמא דכיון דקצץ אינו נראה עושה לדעת הישראל, אלא לדעת עצמו, לרווחו ולהנאתו. **וטעמא שאסור לומר לגוי, שנראה כשלוחו. ואף על גב שאין שליחות לגוי, ואמרינן נמי אין שליח לדבר עבירה, מיהו מדרבנן אסור...** ועוד נראה לומר שאיסור אמירה לגוי אינו אלא בדבר שישראל נהנה ממנו, שאמר לו עשה מלאכתי, כבה לצרכי, הדליק לצרכי, אבל מותר לומר לגוי עשה מלאכתך, כדאמרינן בגמרא בבא מציעא מהו שיאמר אדם לגוי חסום פרתי ודוש בה, פירוש פרתי, שנה[נה] בחסימה, שאפילו התבואה אינה שלו <מכל מקום> מרבה [לו] בעל התבואה שכר במה שהיא נחסמת, אבל חסום פרתיך ודוש בה לא קמבעיא ליה....אך האמת שכל דבר שניכר שגוי עושה לרווחו ולהנאתו לא גזרינן אמירה לגוי, מידי דהוי אטעמא דקציצה שמותרת אמירה לגוי. והמשנה נראה לי שהפסיד. וההיא דעירובין דאשתפוך חמימיה וכו' הנאת ישראל חשבינן לה, והילכך לא שרי אלא מטעם מצוה, אבל במקום כבוד המת או שאר דבר מצוה <שאין הנאה לישראל אין איסור באמירה לגוי, מידי דהוי אאומר לגוי עשה מלאכתך, וכל שכן דבר מצוה>. יאכילנו יוצרינו דברי תורה לתאווה בריעות ואחווה:

שבות שאין בו מעשה

אמירה לנוכרי

דין באמריה
לנוכרי

חסרון במעשה
איסור

ר"א ממץ- איסור שנראה כשלוחו, והאיסור רק בדבר שהישראל נהנה ממנו. אבל לצורך הגוי או לצורך מצוה אין שליחות.

שאלתות- איסור משום ודבר דבר, ודיבור לחפצי שמים מותר, אז גם אמירה לנוכרי מותר לצורך מצוה.

רבינו יהונתן- כיון שאינו עושה שום מעשה, אין חשש שיעשה הישראל עבירה ואין שום סיבה להחמיר ולהעמיד דבריהם במקום מצווה.

עיטור- דיבורא בעלמא וכיון שאין שום מעשה איסור למה להעמיד דבריהם במקום מצווה.